

the modern scientific collaboration better. The main research goal is to find out the level and degree of the reciprocal reflections between outstanding Kharkiv jurist D.I. Kachenovskyi and the Western World represented by the jurist circles and readers.

Dmytro Ivanovych's works essentially influenced the codification and development of the international right in the Western Europe and the USA.

In the research the D.I. Kachenovskyi's foreign language works, contemporary jurists' works, editors' prefaces and Kachenovskyi's former students' memoirs are used.

The sources allow to define the main interests, priorities and authorities for Dmytro Ivanovych as a researcher in the western scientific field.

It has been defined that directly through Kachenovskyi's works readers of the British journal «The Jurist», and probably wider circle of British, got the wide picture of the international law codification.

The research has shown that Dmytro Ivanovych's works also had the francophone reading public.

It has been clarified that Dr. Kachenovskyi especially honoured the personality of Dr. Wurm, professor from Hamburg, and was opposite to Dr. Martens, professor from Güttingen.

On the other hand it has been specified the Dmytro Ivanovych's scientific contribution to the contemporary jurisprudence. He became the first who called for the international law codification, analyzed different interpretations and assessments on the international law and figured out the methodological problem of the law codification.

Key words: *D.I. Kachenovskyi, I.F. Wurm, international law, private ring, neutral trade.*

Отримано: 15.12.2015

УДК 94+398(477)«192»(092)

А. А. Теліза

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ К. КОПЕРЖИНСЬКОГО В ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНИХ СТУДІЯХ 1920-х РОКІВ

У статті характеризується науковий доробок відомого українського вченого Костянтина Олександровича Копержинського, зокрема в галузі історії української культури та етнографії. Аналізується науковий інструментарій вченого, визначено методологічні засади праць і основні напрями його наукових студій 1920-х рр.

З'ясовано ряд методологічних принципів, характерних для його праць: матеріалістичний підхід при характеристиці духовної культури; визнання економічних чинників рушійною силою історичного процесу; увага до суспільних процесів; збір і опрацювання якомога ширшого кола джерел для досягнення максимальної об'єктивності дослідження; використання історико-порівняльного методу. Продемонстровано вплив методології позитивізму, теоретичних положень французької соціологічної школи та марксизму на світоглядні та історіографічні погляди вченого. Розкрито критичне ставлення К. Копержинського до основних положень яфетичної теорії академіка М. Марра.

Ключові слова: *К. Копержинський, джерелознавчий аналіз, методологічні засади, історія української культури, етнографія, культурно-історична комісія ВУАН, марризм.*

Із початком формування тоталітарної держави в Радянській Росії новим для професійної науки 1920-1930-х рр. був розвиток і впровадження марксизму як «єдино вірної» методологічної основи для всіх галузей знання. Ставлення представників академічної еліти до вторгнення радикальних політичних змін із суспільного життя в наукове, як і поширення теоретичних конструкцій (марризм у мовознавстві, соціологізм у літературознавстві, «школа Покровського» в історичній науці тощо), котрі оголошували себе носіями нових істин завдяки досягненню марксистської методології і відкрито претендували на панівне місце в науці, було негативним.

Нові віяння політико-методологічного характеру мали для української гуманітаристики в широкому сенсі негативні наслідки. Метою нашої статті є з'ясування теоретико-методологічних засад праць 1920-х рр. відомого українського історика культури і славіста К. Копержинського, зокрема вплив на них деяких тогочасних «прогресивних» течій, характеристика їх тематичного спрямування.

Науковий доробок і життєвий шлях історика культури, етнографа і славіста К. Копержинського були предметом дослідження вчених. Усе ж у його біографії й досі залишається чимало не з'ясованих моментів, хоча у фондах Відділу рукописів Російської національної бібліотеки (м. Санкт-Петербург) зберігається особистий архів вченого. Окремі аспекти біографії висвітлюються в працях О. Завальнюка [8; 9], Л. Баженова [3], Є. Назаренка [29; 30; 31], Л. Іваневич [10], М. Гуменюка [6], В. Мацька [28], Л. Савенок [34], які ввели в науковий обіг архівні матеріали з біографії вченого, зробили загальний огляд його наукового доробку. Зауважимо, що деякі висновки різняться навіть у датуванні викладацької роботи К. Копержинського у Кам'янець-Подільському державному українському університеті та Кам'янець-Подільському інституті народної освіти: одні вказують 1919-1923 рр. [5, с.163], інші – 1922-1923 рр. [27, с.127; 4, с.560]. Є автори, які ігнорують цей факт його біографії [7, с.193], хоча архівні документи та автобіографія вченого уможливають датувати 1920-1922 рр. [1, арк.15]. Не з'ясованим остаточно залишається питання про причини звільнення К. Копержинського з Кам'янецького вишу. Основними гіпотезами щодо цього є скорочення кількості викладачів через ліквідацію частини кафедр у 1922 р. [10, с.88] та чистка інтелігенції каральними органами радянської влади [35, с.357]. Окрім того, часта зміна місця роботи та проживання К. Копержинського (Кам'янець-Подільський, Ленінград, Київ, Одеса та ін.) створюють для дослідників незручності в датуванні й аналізі джерельної та історіографічної бази його праць.

Науковці зазвичай позиціонували К. Копержинського, як літературознавця, історика української культури, літератури і театру, фольклориста, етнографа, але не звертали уваги на методологічні засади його праць, їх джерельну базу. Спираючись на окремі, відірані від контексту архівні матеріали, або шляхом постмодерніст-

ського моделювання, окремі автори спрощено зараховували вченого до гогорти марксистів, оскільки він працював у відповідний період вітчизняної історії. Зокрема, дослідники зверджували, що під час репресій 1920-х рр. К. Копержинського звинувачували в тому, що він «великий націоналіст, син священика, в націоналізмі доходить до абсурду – розвівся з дружиною, тому що вона росіянка» [35, с.357]. Водночас, в офіційному відгуку про наукову діяльність К. Копержинського, датованому 1939 р., старший науковий співробітник Інституту антропології та етнографії академії наук СРСР професор Є. Кагаров вказував, що «статті проф. Копержинського, присвячені розвінчанню невігластва и мракобісся реакційної школи етнографів клерикалів Вільгельма Шмідта і Копперса мають велике значення в плані боротьби з буржуазними «теоріями»» [1, арк.1-2]. Цей автор схвально відгукувався про матеріалістичний світогляд науковця та використання ним «Яфетичної теорії» М. Марра.

Основна частина наукового доробку К. Копержинського була створена впродовж 20-х рр. Цей період характеризувався певною лібералізацією наукового життя в Україні, пов'язаного з реалізацією політики українізації та коренізації. У ці роки в Україну повернувся М. Грушевського, який почав відновлювати працю в ВУАН. У другій половині 20-х рр. він зібрав у Києві наукові кадри з дослідницьких центрів України і Росії, ініціював структурні перетворення ВУАН: організував науково-дослідні кафедри, комісії, відділи, кабінети; налагодив видання наукових часописів, зокрема «Записки історико-філологічного відділу», «Україна», «Первісне громадянство» тощо. Він створив умови для творчої праці вчених старшої генерації, які переважно були прихильниками позитивістської методології. К. Копержинський заприятелював з М. Грушевським через спільного знайомого – академіка В. Перетця, що активно співпрацював зі різними структурами ВУАНу. Із середини 1920-х рр. К. Копержинський став активним дописувачем академічних видань, а з 1928 р., на запрошення М. Грушевського – дійсним членом науково-дослідної кафедри історії України при ВУАН (відділ примітивної культури і народної творчості) [10, с.89].

У своїх розвідках і рецензіях К. Копержинський постійно вбачав доцільним використання фактичних матеріалів М. Грушевського та К. Грушевської. З одного боку, він наголошував на величезному внеску відомого вченого в накопичення практичного та статистичного матеріалу з історії української культури, але не копіював його методи дослідження. З іншого боку, рецензуючи праці марксистських авторів, зокрема В. Коряка, К. Копержинський відсилав їх до праць М. Грушевського, якого вважав найбільшим авторитетом (залишав осторонь узагальнення К. Маркса та Ф. Енгельса). Так, критикуючи хронологічно-тематичний виклад матеріалу В. Коряком у «Нарисі історії української літератури. Література перед буржуазна» (1925 р.) та вказуючи на його упередженість у характеристиці культури тієї чи іншої доби, Костянтин Олександрович взірцем вважав «Історію Української літератури» (Т. 1) М. Грушевського. «Замість, відкинувши сумні-

ви, піти у викладі за схемою такого гарного попередника, якого мав автор у відповідній книжці ак. Грушевського, автор розгублено переходить від однієї теми до іншої. Виникає вражіння, що для самого автора ще не з'ясувалися в формі кристалізованого наукового світогляду ті думки, що він їх висловлює», писав К. Копержинський [25, с.215-216]. Для середини 1920-х рр. це був сміливий виклик марксисту, але свідчило про лояльність і повну підтримку К. Копержинським курсу М. Грушевського, не лише як науковця, але й як адміністратора та ідеолога.

Зауважимо, що К. Копержинський критикував не тільки марксистські засади праць В. Коряка. Так, вивчаючи історичні проблеми побуту та його практичне значення, Костянтин Олександрович визнав помилковими висновки відомого вченого літературознавця І. Іаїнського про доцільність знищення побуту як консервативного чинника, що заважає «поступу революційної творчості» [20, с.104-105].

Важливим чинником, що визначав проукраїнську спрямованість поглядів К. Копержинського, була його співпраця з академіком В. Перетцом. Саме його дослідники називали вчителем Костянтина Олександровича. Зокрема, В. Рудзицький зарахував К. Копержинського до числа лєнінградських учнів і друзів В. Перетца, зважаючи на те, що він був його викладачем ще в Петроградському університеті. Після переїзду з Кам'янця-Подільського до Ленінграду К. Копержинський взяв участь в організації та діяльності Товариства дослідників української історії, письменства й мови, зокрема займав місце поряд із В. Перетцом та О. Лященком у президії установчих зборів української науково-дослідної кафедри при Товаристві. Втім спільна громадська й просвітницька діяльність двох учених не була наслідуюнням методології наукових досліджень його університетського керівника, але вплив В. Перетца на світогляд К. Копержинського є беззаперечним. Так, Костянтин Олександрович, як і В. Перетц, дотримувався панівної серед українських гуманітаріїв думки про окремішність української культури від російської та суперечливо офіційним компартійним настановам. Він також визнавав історичний взаємозв'язок української та російської культур, але не бачив їх генетичних зв'язків. У рецензії на працю А. Бєлєцкого про походження російського театру в народному побуті Південної Русі-України К. Копержинський вказав на помилкове визнання автором чужоземних впливів як головних причин, що перешкоджає розвитку народної творчості, обрядовості та культури. Він подав приклад культурних взаємовпливів античної Греції та стародавнього Сходу і зазначив, що в українському варіанті у сусідів просто не було чого запозичувати, тому вважав українську культуру оригінальною та автохтонною [22, с.254-255]. Дослідник також відкинув як несправедливу й антинаукову тезу А. Бєлєцкого, що українська драма є драмою російською [22, с.256-257].

Наукова співпраця К. Копержинського з В. Перетцом і М. Грушевським, підтримка засадничих основ їх українознавчих

досліджень не могли бути позитивно оцінені радянським режимом. Розпочате в 1929 р. цькування компартійними дописувачами та авторами марксистських видань М. Грушевського, як ідеолога українського буржуазного націоналізму, фактично означало узаконення повномасштабного наступу на колег та учнів видатного вченого [32, с.267-269]. Щоб вберегтися від переслідувань, К. Копержинський та інші співробітники ВУАНу змушені були виголошувати промови-каяття, у яких засуджували «помилки» свого покровителя та вчителя [33, с.227], але це не врятувало К. Копержинського. Із розгромом школи М. Грушевського в 1933 р. він переїхав до Ленінграду, але вже наступного року його заарештували у «Справі Російської національної партії» (т.зв. «Справі славістів») і засудили до двох років виправних робіт у концентраційному таборі. За такою ж справою були засуджені В. Перетц і М. Грушевський. Зрештою, подальша наукова діяльність К. Копержинського, до його смерті в 1953 р., за своєю ефективністю поступалася студіюванням 1920-х рр.

У наведеній вище характеристиці К. Копержинського Є. Кагаровим є ще кілька тез, які варто охарактеризувати: «Копержинський – критик буржуазних теорій», «Копержинський – прихильник теорії М. Марра», «Копержинський – марксист».

Серед наукових праць К. Копержинського 1920-х рр. на увагу заслуговує його рецензія на працю послідовника Віденської культурно-історичної школи В. Шмідта К. Сосенка «Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва і Щедрого вечора» 1928 р. [17]. К. Сосенко пристосовував теорію В. Шмідта про культурно-історичні кола до України, стверджуючи, що ще за кілька тисяч років до нашої ери існували Староукраїнці, які через осілий спосіб життя, ізоляцію від небезпек, певні географічні умови, «витворили власний український світ, окремий культурно-історичний округ» [17, с.192]. Автор рецензії звернув увагу на описану К. Сосенком аналогію первісних релігійних вірувань староукраїнців з віруваннями стародавніх іранців. Такий підхід, на його думку, свідчив про слабкість методології К. Сосенка, оскільки він: по-перше, хибно зображував первісну українську історію як нерухому, спрощену в географічних і політичних чинниках; по-друге, за одиницю виміру примітивізму староукраїнського релігійного світогляду К. Сосенко взяв саме іранський у його розвиненій складній формі (обидві релігійні системи автор майже ідентифікує); по-третє, доводячи однотипність релігійних систем, не враховував ознаки схожості соціальної структури; по-четверте, автор не використав теоретичні здобутки представників міфологічної школи в етнології; по-п'яте, при використанні джерельного матеріалу, зокрема колядок, автор не враховував час їх створення. Резюмуючи всі зазначені недоліки праці К. Сосенка, К. Копержинський із прикриттю констатував: «У працях Шмідтового напрямку ми бачимо і корисний добір матеріалу і цікаві спроби класифікації культур. Українська праця, на жаль, виявила далеко менш оригінальні спостереження і є лише наслідуванням» [17, с.199]. Отже, висту-

паючи з критикою методології К. Сосенка, К. Копержинський замовчував саму теорію В. Шмідта, репрезентантом якої був автор рецензованої праці.

Наведений вище приклад толерантності науковця до здобутків науковців дорадянської доби не є винятком. Можна констатувати необґрунтованість твердження Є. Кагарова про К. Копержинського як борця проти «буржуазних» теорій і дослідницьких шкіл.

У рецензії на працю К. Сосенка Костянтин Олександрович досить критично відгукувався про погляди М. Марра. Він достатньо аргументовано спростовував окремі ідеї М. Марра, зокрема зазначив, що у більшості сучасних вчених його теорія викликає лише глузування. «Більшість українських і російських вчених цілковито ігнорують методологічне мовознавство, і це є дуже рідкий випадок, коли ми в сучасній студії зустрічаємо поважне ставлення до нової теорії. Ці прийоми не мають іще систематизованого формулювання, не вийшли ще за межі наукової лабораторії Академії Матеріальної Культури, де розроблюються» [17, с.193].

У 1928-1929 рр. М. Марр розпочав «вдосконалювати» свою теорію шляхом залучення до неї цитат К. Маркса, В. Леніна, Й. Сталіна та позиціонувати «пролетарський» характер своїх ідей.

В іншій статті К. Копержинського «Яфетична теорія та її значіння для етнології» [24], опублікованій 1929 р., автор дещо пом'якшив критику теорії, зважаючи на підтримку академіка М. Марра правлячим режимом. Автор намагався віднайти у цій конструкції концептуальні моменти, які б підходили його власній методологічній і світоглядній моделі. Не будучи прихильником індоєвропейської теорії походження народів, К. Копержинський вважав, що кожен народ мав свою прабатьківщину і розвивався окремо, а схожість культур пояснюється схрещенням у процесі взаємовідносин між ними. Яфетична теорія також засуджувала ідеї функціонування єдиної мови на етапі зародження людства, але визнавала плюралізм мов. Її прихильники вважали, що європейські мови і мовні групи виникли не з єдиної праіндоєвропейської мови, а внаслідок схрещення різних яфетичних мов [17, с.193]. Водночас К. Копержинський визнавав домінуюче значення переворотів і революцій у суспільному житті, змін форм виробництва – в господарському. Основним моментом у формуванні обрядовості та культури він вважав не релігію, не вірування, а господарські сезони (економічну складову – автор) [17, с.198]. М. Марр теж визнавав першоджерелом усіх змін у процесі розвитку мов економічні та соціальні чинники [24, с.6]. Як прихильник методології французької соціологічної школи (Л. Леві-Брюль, Е. Дюркгейм), К. Копержинський описував релігійні вірування та міфологічні уявлення (як «вищі типи» свідомості) первісних людей з їх первинної обрядовості – міміки та жестів, що були виразником соціальної та господарської структур у суспільстві. М. Марр теж сприйняв теорію Л. Леві-Брюля про передлогічне мислення і вважав, що його перебудова сталася з моменту зрушення в техніці виробництва, соціальній структурі та соціальному побуті. Цим же пояснювалось і виникнення звукової мови [24, с.11-12].

Як вчений-славіст, К. Копержинський досліджував спільні та відмінні риси у культурі слов'янських народів. Він застосовував історико-порівняльний метод, а матеріалом слугували численні описи слов'янських та західноєвропейських обрядів [11; 12; 13; 14; 16; 18; 19; 21; 26]. Своєрідна схожість у підходах властива і М. Марру, але, на переконання К. Копержинського, порівнюючи граматику мов різних народів у їх історичній ретроспективі, М. Марр стверджував «Іберійсько, Скито-Сарматське походження слов'ян» і вважав, що скіфські перекази були штучно вставлені в літописні легенди про заснування Києва [24, с.18-19].

Отже, помітний вплив на формування наукового світогляду К. Копержинського мали видатні українські та російські вчені Л. Білецький, М. Грушевський, І. Огієнко, В. Перетц. Для нього було характерним відстоювання самотутності української історії та культури, а також боротьба проти традиційного пошуку її походження зі спільного з російським минулого.

У другій половині 1920-х рр., науковець безпосередньо працював під патронатом М. Грушевського, науковий доробок якого високо оцінював. У цей час сфера наукових зацікавлень К. Копержинського охоплювала дослідження історії українського театру та літератури, первісної культури українського та інших слов'янських народів.

Науковий доробок К. Копержинського свідчить, що він не позиціонував себе апологетом марксизму, уникав посилань на праці К. Маркса, Ф. Енгельса, В. Леніна. Водночас з повагою ставився до вчених старої школи і західноєвропейської науки, намагався запозичити в них найбільш ефективні прийоми та методи роботи, ніколи не критикував наукові здобутки попередньої доби. Своїм творчим кредо вважав – «не відставати від нових наукових досягнень, ставити проблеми у всій їх широчині» [24, с.22].

К. Копержинський послідовно виступав з позиції поміркованого критика теорії М. Марра, головним недоліком якої вважав те, що вона ставить за основу історичного процесу лише мову, а не соціально-економічні фактори.

Чимало методологічних принципів вчений наслідував із праць представників французької соціологічної школи (Е. Дюркгейм, Л. Леві-Брюль), зокрема зосереджувався на дослідженні соціуму через найповніший збір та опрацювання джерельного матеріалу, його теоретичному аналізі з використанням історико-порівняльного методу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Підбірка матеріалів про Копержинського К.О. // Центральний державний архів-музей літератури та мистецтва України, ф. 1134, спр. 31, 17 арк.
2. Алпатов В. История одного мифа. Марр и марризм [Електронний ресурс] / В. Алпатов. – Режим доступу: <http://speakrus.ru/articles/marr.htm>
3. Баженов А.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст. : історіографія, бібліографія, матеріали / А.В. Баженов. – Кам'янець-Подільський, 1993. – 480 с.

4. Березовський І.П. Копержинський / І.П. Березовський // Українська літературна енциклопедія. – К., 1990. – Т. 2. – С. 560.
5. Білецький А.Т. Мої спомини (1917-1926 рр.) / Леонід Тимофійович Білецький ; підготовка тексту, вст. стаття та іменний покаж. В.Р. Адамський. – Кам'янець-Подільський : Медбори-2006, 2013. – 239 с.
6. Гуменюк М.П. К.С. Копержинський – бібліограф і книгознавець / М.П. Гуменюк // Формування і використання бібліотечних фондів. – К., 1984. – С. 114-121.
7. Жданова Р.С. Копержинський / Р.С. Жданова // Українські бібліографи. Бібліографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія. – К., 2008. – Вип. 1. – С. 193-194.
8. Завальнюк О.М. Історія Кам'янець-Подільського державного українського університету в іменах (1918-1921 рр.) / О.М. Завальнюк. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2006. – 632 с.
9. Завальнюк О.М. Утворення і діяльність державних українських університетів (1917-1921 рр.) : монографія / О.М. Завальнюк. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2011. – 644 с.
10. Іваневич А.А. До бібліографії праць Костя Копержинського / А.А. Іваневич, В.С. Іваневич // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія бібліотекознавство. – Кам'янець-Подільський, 2010. – Вип. 2. – С. 86-96.
11. Копержинський К.О. А. Ковалівський. «Виробничі культи в давній Україні» (1926) / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1927. – № 1-3. – С. 206-214.
12. Копержинський К.О. Господарчі сезони у Слов'ян (з історії новорічного циклу обрядовості) / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1928. – № 1. – С. 57-95.
13. Копержинський К.О. Декілька уваг про сучасне розуміння термінів: антропология, народознавство, етнологія, етнографія і фольклор / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1928. – № 2-3. – С. 97-109.
14. Копержинський К.О. До системи поняття часу у слов'ян. З історії новорічного циклу обрядовості / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1928. – № 2-3. – С. 3-63.
15. Копержинський К.О. Етнографічний вісник. За головуванням акад. Андрія Лободи та Віктора Петрова. – Кн. 2, 1926 / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1928. – № 1. – С. 178-182.
16. Копержинський К.О. Календар народної обрядовості новорічного циклу / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1929. – № 1. – С. 14-98.
17. Копержинський К.О. Ксенофонт Сосенко. «Культурно-історична постаць староукраїнських свят Різдва і Щедрого Вечора» (1928) / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1928. – № 2-3. – С. 191-199.
18. Копержинський К.О. Новіші праці Ол. Брікнера з слов'янської мітології / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1926. – № 3. – С. 111-122.
19. Копержинський К.О. Обряди збору врожаю у слов'янських народів у найдавнішу добу розвитку / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1926. – № 1-2. – С. 37-75.
20. Копержинський К.О. Питання про наукову постановку справи вивчення побуту та її практичне значіння / К.О. Копержинський // Червоний шлях. – Х., 1925. – № 5. – С. 103-112.

21. Копержинський К.О. Провідні шляхи дослідження обрядовості новорічного циклу / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1927. – № 1-3. – С. 45-60.
22. Копержинський К.О. Проф. А. Белецкий. «Старинный театр в России. I. Зачатки театра в народном быту и школьном обиходе Южной Руси-Украины». Москва, 1923. ст. 103 / К.О. Копержинський // Записки історико-філологічного відділу ВУАН. – К. : 3 друк. ВУАН, 1924. – Кн. 4. – С. 254-257.
23. Копержинський К.О. Театральне та музичне життя в Поділлі наприкінці XVIII та в перші три десятиліття XIX ст. / К.О. Копержинський // Записки історико-філологічного відділу ВУАН. – К. : 3 друк. ВУАН, 1926. – Кн. 7-8. – С. 113-143.
24. Копержинський К.О. Яфетична теорія та її значіння для етнології / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1929. – № 1. – С. 3-23.
25. Копержинський К.О. 1. Ол. Дорошкевич, Українська література, 1922. 2. Ол. Дорошкевич : Підручник історії української літератури, 1924. 3. М. Зеров: Нове українське письменство, 1924. 4. В. Коряк : Нарис історії української літератури. 1925 / К.О. Копержинський // Україна. – К., 1926. – № 2-3. – С. 209-218.
26. Копержинський К.О. А. John. «Sitte, Brauch und Volksglaube im deutschen Westböhmen» (1924) / К.О. Копержинський // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – К., 1926. – № 1-2. – С. 142.
27. Лисенко І.М. Копержинський Костянтин Олександрович / І.М. Лисенко // Енциклопедія історії України : в 10 т. – К. : Наук. думка, 2008. – Т. 5. – С. 127-128.
28. Мацько В. Політичні репресії на Хмельниччині: Червона жара / В. Мацько // Хмельниччина: роки становлення та поступу (1937-1997) : матер. всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., 26 вересня 1997 р. – Хмельницький : Доля, 1997. – С. 263-276.
29. Назаренко Є.Д. Кость Копержинський / Є.Д. Назаренко // Поділля і Волинь у контексті історії українського національного відродження : наук. зб., присвячений 400-річчю від дня народження Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 1995. – С. 300-302.
30. Назаренко Є. Кость Копержинський. До 100-ліття від дня народження / Є. Назаренко // Подільські вісті. – 1994. – № 128. – 5 листопада. – С. 4.
31. Назаренко Є. Професор Копержинський / Є. Назаренко // Час. – 1998. – 24 січня.
32. Плохій С. Великий переділ. Незвичайна історія Михайла Грушевського / Сергій Плохій. – К. : Критика, 2011. – 600 с.
33. Портнов А. Історії Істориків. Обличчя й образи української історіографії ХХ століття / Андрій Портнов. – К. : Критика, 2011. – 238 с.
34. Савенок Л.А. К. Копержинський і Одеса (До 100 річчя з дня народження вченого) / Л.А. Савенок // Одесі – 200 : матеріали міжнарод. наук. конф. – Одеса, 1994. – С. 30-32.
35. Савчук В.О. Політичні репресії проти науково-краснознавчої інтелігенції Кам'янець-Подільського у 20-30-х рр. ХХ ст. / В.О. Савчук // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки. – Кам'янець-Подільський, 2008. – Т. 18. – С. 354-366.
36. Якимович С. Кость Копержинський І. Обряди збору врожаю у слов'янських народів у найдавнішу добу розвитку. Первісне громадянство та його пережитки на Україні. Вип. 1-2. Київ 1926, ст. 36-75. II. Обжинки, Одеса 1926, ст. 1-59. / С. Якимович // Етнографічний вісник. – К., 1926. – Кн. 4. – С. 180-182.

Теоретико-методологические основы К. Копержинского в историко-этнографических исследованиях 1920-х годов

В статье характеризуется научный потенциал известного украинского ученого Константина Александровича Копержинского, в частности в области истории украинской культуры и этнографии. Анализируется научный инструментарий ученого, определены методологические основы работ и основные направления его научных исследований 1920-х гг.

Выяснено ряд методологических принципов, характерных для его работ: материалистический подход при характеристике духовной культуры; признание экономических факторов движущей силой исторического процесса; внимание к общественным процессам; сбор и обработка как можно более широкого круга источников для достижения максимальной объективности исследования; использования историко-сравнительного метода. Продемонстрировано влияние методологии позитивизма, теоретических положений французской социологической школы и марксизма на мировоззренческие и историографические взгляды ученого. Раскрыто критическое отношение К. Копержинского к основным положениям яфетической теории академика М. Марра.

Ключевые слова: К. Копержинский, источниковедческий анализ, методологические основы, история украинской культуры, этнография, культурно-историческая комиссия ВУАН, марризм.

Andrey Teliga

The theoretical and methodological principles of K. Koperzhynskiy in his historical and ethnographic works in the 1920 s

In this article we characterize the scientific achievements of famous Ukrainian scientist Konstantin Aleksandrovich Koperzhynskiy, including his work on the history of Ukrainian culture and ethnography. We analyze his scientific instrumentary and identified methodological principles and main directions of his scientific studies in the 1920s.

A number of methodological principles of his works were: materialistic attitude to the spiritual culture; the recognition of the economic factors as a driving force of the historical process; focus on social processes; collection and processing the widest range of sources to achieve an absolute objectivity of the study; using the historical-comparative method. The article shows the influence of positivist methodology, theoretical conclusions of French sociological school and Marxism on the philosophical and historiographical views of the scientist. In this article we also disclosed the scientist's critical attitude to the main provisions of the Japhetic theory of academician N. Marr.

Key words: K. Koperzhynskiy, source analysis, methodological principles, the history of Ukrainian culture, ethnography, the cultural-historical commission of the UAS, marryzm.

Отримано: 11.12.205